

7. Tarasenko N.A. Izobraziteinaya traditsiya Knigi Mertvyih (istoriograficheskiy analiz) / N. A. Tarasenko // Shodoznavstvo. – 2010. – № 52. – S. 14–40.
8. Tarasenko N.A. Osiricheskiy mif i ego personazhi v 17-y glave Knigi Mertvyih / N. A. Tarasenko // Universitet. – 2005. – № 1. – S. 14–37.
9. Tarasenko N.A. Sovremennoe sostoyanie izucheniya drevneegipetskih tekstov "Obozhestvleniya chastey (tela)" ("Gliedervergottung") / N. A. Tarasenko // Universitet. – 2008. – № 4 (24). – S. 19–41.
10. Tarasenko M.O. Do pitannya pro pohodzhennya 17-yi glavi davnoegipetskoyi Knigi Mertvih / M. O. Tarasenko // Shidniy Svit. – 2000. – № 2. – S. 43–58.
11. Frankfort G. V preddverii filosofii. Duhovnyie iskaniya drevnego cheloveka / G. Frankfort, G.A. Frankfort, Dzh. Uilson, T. Yakobsen. – Moskva : Nauka, 1984. – 236 s.
12. Chegodaev M.A. Drevneegipetskaya Kniga Mertvyih – fragmenty perevoda i kommentarii / Chegodaev M. A. // Voprosyi Istorii. – 1994. – № 8. – S. 145–163.
13. Allen J.P. The Ancient Egyptian Pyramid Texts / James P. Allen. – Atlanta : Society of Biblical Literature, 2005. – 471 p.
14. Altenmüller H. "Gliedervergottung" // Lexikon der Ägyptologie / Berg. Von W. Helck, E. Otto. Hrsg. von W. Helck, W. Westendorf. – 1977. – Bd. II. – Kol. 624–627.
15. Bunson M.R. Encyclopedia of Ancient Egypt, Revised Edition / M. R. Bunson. – New York : Facts on File, Inc., 2002. – 462 p.
16. Erman A. Wörterbuch der Aegyptischen Sprache / Adolf Erman, Hermann Grapow. – Berlin : Akademie-Verlag, 1971. – Bd. I. – 583 s.
17. Erman A. Wörterbuch der Aegyptischen Sprache / Adolf Erman, Hermann Grapow. – Berlin : Akademie-Verlag, 1971. – Bd. II. – 506 s.
18. Faulkner R.O. A Concise Dictionary of Middle Egyptian / Raymond O. Faulkner. – Oxford : Griffith Institute, Ashmolean Museum, 1991. – 327 p.
19. Faulkner R.O. The Ancient Egyptian Coffin Texts / R. O. Faulkner. – Warminster : Aris & Phillips Ltd., 1977. – Vol. II. – 308 p.
20. Faulkner R.O. The Ancient Egyptian Pyramid Texts. – Oxford : Kessinger Publishing, 2004. – 436 p.
21. Konrad K. Architektur und Theologie. Pharaonische Tempelterminologie unter Berücksichtigung königsideologischer Aspekte / Königtum. Staat und Gesellschaft früher Hochkulturen. Bd. 5 / Hrsg. von R. Gundlach, D. Kreikenbom und M. Schade-Busch. – Wiesbaden, 2006. – 420 s.
22. Lesko L. H. A Dictionary of Late Egyptian / Leonard H. Lesko, Barbara Switalski Lesko. – Vol. 1. – Fall River : Fall River Modern Printing Co, 2002. – 390 p.
23. Naville E. Das Aegyptische Totenbuch der XVIII. bis XX. Dynastie. Einleitung / Eduard Naville. – Berlin : Verlag von A. Asher & Co., 1886. – 204 s.
24. Otto E. Gott und Mensch nach den ägyptischen Tempelinschriften der griechisch-römischen Zeit: Eine Untersuchungen zur Phraseologie der Tempelinschriften / E. Otto // Abhandlungen der Heidelberger Akademie der Wissenschaften. – Heidelberg, 1964. – №1. – 196 s.
25. Shaw I. The British Museum Dictionary of Ancient Egypt / I. Shaw, P. Nicholson. – Cairo : The American University in Cairo Press, 2002. – 328 p.
26. Westendorf W. Zweiheit, Dreiheit und Einheit in der altägyptischen Theologie / W. Westendorf // Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde. Bd. 100.2. Berlin, 1974. – S. 136–141.
27. Wilkinson R.H. The Complete Temples of Ancient Egypt / Richard H. Wilkinson. – London : Thames and Hudson, 2000. – 256 p.

УДК 392.7

Поплавська Аліна Вячеславівна
аспірантка Київського національного
університету культури і мистецтв

СИМВОЛІКА ГОСТИННОСТІ: ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена понятійно-категоріальному апарату символіки гостинності. Народна традиція шанобливого ставлення до "іншого", готовність з повагою приймати його як гостя представлена як своєрідна матриця, у межах якої формується модель поведінки української людини та етнокультурного творення соціуму. У зазначеному контексті дається тлумачення гостинності як духовно-ціннісного універсуму, а також споріднених з нею понять: "гість", "хліб", "рушник", "рукостискання", "поцілунок", "сидіння" тощо.

Ключові слова: гість, гостинність, хліб, рушник, рукостискання, поцілунок, сидіння.

Поплавская Алина Вячеславовна, аспирантка Киевского национального университета культуры и искусства

Символика гостеприимства: понятийно-категориальный аспект

Статья посвящена понятийно-категориальному апарату символики гостеприимства. Народная традиция уважительного отношения к "другому", готовность с уважением принимать его как гостя представлена как своеобразная матрица, в рамках которой формируется модель поведения украинского человека и этнокультурного созидания социума. В указанном контексте дается толкование гостеприимства как духовно-ценностного универсума, а также родственных ему понятий: "гость", "хлеб", "рушник", "рукопожатие", "поцелуй", "сидение" и др.

Ключевые слова: гость, гостеприимство, хлеб, рушник, рукопожатие, поцелуй, сидение.

Poplavska Alina, graduate of Kyiv National University of Culture and Arts

The symbolism of the hospitality: the categorical aspect

The article is devoted to the categorical system of the symbolism of the hospitality. The folk tradition of the deferential attitude to the "other", respectful acceptance of him as a guest are manifested as a kind of matrix where the pattern of Ukrainian man behaviour and the ethnocultural formation of the society are forming. In this context, the hospitality is interpreted as the valuable spiritual universe. The concepts of guest, bread, embroidered towel, handshake, kiss are connected with it. Category hospitality is a link between the social, spiritual and cultural processes in the society.

Keywords: guest, hospitality, bread, embroidered towel, shaking hands, kiss, sitting.

Актуальність феномена гостинності об'єктивно зумовлюється багатовіковою народною традицією шанобливого приймання й частування гостей, притаманного всім народам світу, зокрема слов'янам. Наукова зацікавленість природою й історією гостинності пов'язана з процесами духовного відродження народу України й динамічною гуманітаризацією суспільства, а у практично-комунікаційному відношенні – з розбудовою сучасного готельно-рекреаційного господарства.

Функціонально гостинність сприяє саморегуляції певного соціуму, забезпечуючи його стабільність в умовах мультикультуризованого світу й толерантне співіснування з іншими його суб'єктами. Вона є невід'ємною складовою загальнолюдської культури й моральної культури спілкування, посідає важливе місце у системі стереотипів корпоративної комунікативності, службового етикету, професійної моралі й етики тощо. Гостинністю правомірно вважати притаманну конкретному соціумові модель поведінки, сформовану на основі усталених звичаїв, традицій, локальних норм моралі й права та інших суспільних установок.

Закладений у гостинності потенціал діалогічності й толерантності допомагає сучасній людині впевненіше почувати себе у суперечливому глобалізованому світі й краще розуміти соціокультурну цінність себе та інших людей. Гостинність кваліфікується вітчизняною культурологією як народна традиція з любов'ю і повагою приймати й частувати гостей, готовність і бажання здійснювати ці гуманістичні за характером дії, як церемоніалізація гостинного приймання людини.

Сучасне прикладне тлумачення поняття "гостинність" запропонували європейські експерти ХОТРЕК (Конфедерація національних асоціацій готелів та ресторанів), створеної у 1982 р. Воно позначає систему рекреаційних закладів і засобів, які функціонально сприяють реалізації побутових, господарських та рекреаційно-культурних потреб приїжджих, здійсненню їх якісного обслуговування шляхом надання сукупності необхідних послуг.

Гостинність в умовах сучасного ринкового суспільства характеризується певними споживчими властивостями й обумовлена прагненням забезпечити позитивний імідж закладів сфери гостинного сервісу за наявності певної концептуальності, спеціальної стратегії і тактики. Так відбувається процес взаємного ознайомлення суб'єктів гостинності з духовно-культурними цінностями різних етносів, створюються умови для реалізації потреб людини у спілкуванні, культурному відпочинку та розвагах.

Сучасні українські дослідники готельно-ресторанного бізнесу О. і Л. Варипаєви зазначають, що феномен гостинності, реалізований засобами готельної індустрії, спирається на багатовікові культурні традиції народів світу, що сягають углиб історії людства. Зокрема, здавна повага до гостя засобами релігійної обрядовості включалася у комплекс правил повсякденної побутової поведінки [1].

Наприклад, за спостереженнями російського етнографа Л. Штернберга, в основу гостинності північної народності ніхів покладено релігійну вимогу, а не лише шанобливе ставлення до прибулого. Обов'язком господаря було пригостити прибулого, навіть коли у цьому не було жодної потреби. Гріх було не пригостити, не поділитися з ним їжею. Причому вважалося, що годують людину здебільшого родові боги, що дають їжу не одній людині, а всьому роду внаслідок принесення їм жертви. Уникнувши годування родича або гостя, господарі наражалися на гріх, який міг позбавити благовоління богів-годувальників [11, 54].

Етимологічно поняття гостинності є похідним від слова "гість", про розгалужену етимологію якого свідчать численні літературні джерела, зокрема праця російського й українського філолога-славіста та етнографа І. Срезневського "Матеріали для словника давньоруської мови за письмовими пам'ятками": гостенько, гостонько, гостик, гостечко. А у своєму "Словнику староукраїнської мови" вчений трактує гостя також як ворога, чужинця, чужо племінника; іноземного, приїжджого купця; він є також гостем – господином – господом [9].

Гостем у давнину в Україні називався також небіжчик. За давньослов'янською традицією поняття "гість" позначалося статусом власного імені (Гостька, Гостилець, Гостило, Гостена). Про це свідчать тексти давньоруської літератури ("Повчання Володимира Мономаха", "Повість временних літ"). Багато інших словотворень (гість, гостин, гостювальник, госточко, гостинчик, гостина, гостинець, пригостити, гостювати) свідчить про вкорінення даного терміна в українській мові та культурі [7]. Термін "гостинність", похідний від терміна "гість", отже, вражає своєю змістовою поліваріантністю, його смислові значення є внутрішньоімпліцитними, дифузними й органічно взаємопов'язаними.

Попри констатацію певного наукового інтересу до зазначеної проблематики, варто зауважити, що у вітчизняній культурології все ще бракує досліджень, в яких би акцентувалося концептуальне тлумачення символічного характеру гостинності. Відтак залишається широке поле для її дослідження, що й зумовило мету даної статті – проаналізувати символіку гостинності у понятійно-категоріальному аспекті.

З символічним виміром гостинності органічно пов'язана доброзичливість як ментальнісна риса української людини, котру етнограф А. Пономарьов характеризує як сукупність стереотипних форм,

пов'язаних з різноманітними ситуаціями спілкування (вітанням, прощанням, поздоровленням, співчуттям, вибаченням, подякою тощо) [5].

Дарунок як матеріальний символ гостини в українській народній культурі відігравав таку ж важливу роль, як і в інших національних культурах, хоча, на перший погляд, його не можна співвідносити з подібним явищем у побутовій культурі, наприклад, народів Кавказу. Однак за своїм семіотичним статусом він є так само важливим у гостинній структурі українців.

Залишки архаїчних норм поведінки знаходимо в обов'язковості пропонування подарунків гостями й одержанні ними подарунків навзаєм. У структурі "дарунок – віддарунок" перший має бути вагомішим, а другий – "похідним", з домінуванням символічного характеру, хоча й корисним для людини. Наприклад, ушанування молодих на весіллі супроводжувалося (майже повсюдно в Україні) роздаванням короваю – великого круглого пухого здобного хлібу з прикрасами із тіста. Бгання короваю було відгомонам дохристиянського звичаю – приношення весільної жертви богові або богам. Коровай у сучасному весільному обряді сприймається як віддарунок за подарунок молодим з належною мірою адекватності. Сіль у поєднанні з хлібом традиційно символізує життєві випробування ("немає долі без солі") й випробування на вірність і дружбу ("бочку солі з'їси, заким чоловіка пізнаєси" [2, 541]).

Гостей також здавна зустрічали хлібом-сіллю, символізуючи глибоку пошану. Ця традиція жива й понині й характерна для багатьох слов'янських народів. Коровай – символ багатства та родинного щастя. Сформувався певний стереотип приймання у дарунок хліба як втілення надії на щасливе майбутнє. Звідси щира подяка за хліб і сіль, прохання призволятися хлібом-сіллю, а отже, високий семіотичний статус хліба в діяхронному аспекті.

Зустрічаючи важливих гостей з хлібом-сіллю, коровай завжди клали на вишитий рушник. Вишитий рушник – це виріб багатозначний і символічний, його не можна назвати просто предметом побуту. Орнаменти та візерунки, які вишивають на рушнику, вважають не лише за прикрасу в повсякденному побуті – вони є символом невидимих зв'язків, що з'єднують українську людину з її предками, всім родом, народними традиціями. Найважливішим призначенням цієї святині було оберегове. Чарівництво й магічну силу рушникові як оберегу надавала вишивка своїми символічними кольорами й візерунками.

Зустріч, вітання та прощання є невід'ємними компонентами у структурі традиційної комплексної характеристики гостинності у рамках онтологічної єдності, що функціонують, з-поміж інших, у символічно-ментальнісному вимірі. Спілкування між собою люди починають з вітання, що є складним ритуалом, який включає жести, міміку, фізичні контакти, словесні формули. Кожен компонент привітання має глибокий сенс, виявляючи світоглядні уявлення, правила життя, особливості національного характеру.

Серед кинесичних засобів спілкування окреме місце займає жестикуляція – система інтерсуб'єктної комунікації за допомогою тілорухів, переважно рук і пальців. Причому винятково важливо, що кожен жест має знаковий характер. Досить красномовною була жестикуляція адорації (привітання) піднесенням рук угору – як вияв щирості людських почуттів.

Зокрема, ритуалізоване потискання руки, супроводжуване поклоном, доцільно тлумачити як форму привітання. Зображення відкритої стилізованої п'ятірні як магічного оберегу характерне для оздоблення церемоніального одягу американських індіанців і наноситься на поверхню дверей, а в якості декору татуювання воно властиве народам Близького Сходу. Щоправда, у деяких арабських племен Передньої Азії та Магрибу цей жест означає прокльон, причому вважалося, що "середній та підмізний палець затулюють ворогові очі, мізинець та вказівний – затикають вуха, тоді як великий палець затуляє уста. Захисним оберегом від цього прокльону служить так звана "долоня Фатіми" – коли на долоні відкритої руки зображене око [6, 246].

У середині XVIII ст. Шарль-Мішель, абат Л'Ете розробив першу у світі мову для глухих, яка й донині використовується у Франції. 1816 р. ця мова була привезена у США Т. Галлоде, і на її базі розвинулася американська мова жестів, якою нині користується понад півмільйона людей. Ці та інші національні мови жестів зазвичай виражають слова й поняття, завдяки цьому між мовами жестів різних країн більше спільного, ніж між звуковими (природними) мовами цих країн.

Символіка жестикуляції руками відрізняється за маніпуляцією правицею або лівицею. Причому праве нерідко асоціюється з правдою, правотою, чимось правильним, тоді як ліве пов'язується з неправдою, неправотою, чимось неправильним.

Варто мати на увазі, що картина світу людини побудована за допомогою певного набору протиставлень, зокрема: життя – смерть, любов – ненависть, щастя – нещастя та ін. Основою всієї складної системи природної орієнтації людини в навколишній дійсності виступають просторові опозиції, які набувають фундаментального значення завдяки оцінному характеру: внутрішній – зовнішній, холодний – гарячий, правий – лівий тощо. Навколишній світ увесь складається з подібних протиставлень, які завжди вимагають оцінної дії. Особливо це стосується протиставлення "правий – лівий". "Правий" найчастіше оцінюється позитивно, його ж антонім "лівий" – негативно.

Позитивна оцінка правого й негативна лівого у східних слов'ян у громадському побуті спостерігається до і після прийняття ними християнства. За народними повір'ями вважалося, зокрема, що вставати на праву ногу – то на добре, тоді як на ліву – "не з тієї ноги встати". І навпаки, знімати одяг і взуття, робити обмивання потрібно було лівою рукою. Правою рукою благословляють, хрестяться, вітаються, тоді як лівака (шульгу) інколи підозрювали у причетності до нечистого. Такі уявлення одержува-

ли й релігійні мотивування, типу: спокусник неминуче перебуває у людини з лівого боку й шепотить їй у ліве вухо про такі злі діяння, які самій людині й у розум не прийшли б без підступних наклепів чорта.

Рукоштовання правиць як етикетна форма практикувалося при зустрічі та прощанні, знайомстві з людиною, а також при укладанні договору купівлі-продажу. Сільські жителі у деяких регіонах і досі незнайомця вітають рукоштованням або вітальним словом з побажанням здоров'я, добра, шанобливо стоячи або встаючи, висловлюючи свою повагу. Рукоштовання як народний звичай скріплювало успішно завершений торг; звідси переосмислене "вдарити по руках", тобто домовитися про щось.

Поцілунок у міфопоетичному відношенні символізує єднання людських душ і є спорідненим з такими знаковими стереотипами людського поєднання, як змішання крові або слини. Він органічно пов'язаний із ситуаційним закріпленням родинних відносин – з ритуалом одруження, при кумлітті та братанні.

Вже сама назва поцілунку пов'язує його з ідеєю повноти та цілісності у світоглядній культурі слов'янської картини світу. Слов'янський корінь *цель* споріднений із індоевропейським *coil*, асоціює з феноменом здоров'я й уявленнями про святість. Етимологія слова "цілий" засвідчує й те, що поцілунок містить побажання бути здоровим, цілим, цільним [10, 220]

Через поцілунок встановлювалася між людьми взаємна симпатія й обопільний потяг. У Подільській губернії XIX ст. у випадку, коли майбутня мати говорила до пологів, що вона віддасть дитину, котра для неї є тягарем, її змушували поцілувати новонароджене немовля, вважаючи, що це змусить її полюбити дитину. На Закарпатті після повернення з вінчання молода цілувала під серце свекрухи, а свекруха – молоду, щоб жити у взаємній любові.

У середньовічній Європі будь-якого гостя вітали поцілунком дружина, дочки та інші родички господаря. За свідченням німецького посла А. Оларія, поцілунковий обряд – найвищий знак пошани й дружби, який було прийнято віддавати гостю в Росії. При частуванні господар велів своїй святково вбраній дружині вийти і привітати гостя, пригубивши чарку з горілкою, подати її йому власноруч. Іноді – як знак високої симпатії – гість з дозволу міг поцілувати хазяйку у уста. У середині XVII ст. поцілунковий обряд був складним церемоніальним дійством, супроводжуваним взаємним обміном уклонами й питтям вина "одне до одного" [4, 205].

Поцілунок вітання був генетично спорідненим з поцілунком щирого шанування, коли гість наділявся сакральним статусом, принаймні, високим ступенем престижності. Якщо привітальний поцілунок у губи, характерний, наприклад, для слов'янських народів і грузинів, виражає здебільшого почуття приязні й дружнього єднання, то поцілунок рук, плечей або ніг є знаком неформальної субординації та шанобливості. В українців Бессарабії вітання гостя, який прийшов на свято, являло собою складний церемоніал: гість звертався до господаря або господарки з особливим вітанням: він поздоровляв зі святом, на що відповідали вдячністю, а взаємне цілування рук відбувалося між представниками рівного вікового й соціального статусу. У випадку ж різновіку цілував руку лише молодший, тоді як старший дякував вербальним "спасибі" [3]. Цілування рук і ніг практикувалося в європейських країнах від доби античності, хоча з прийняттям християнства змістовно звузилося, відтак збереглася традиція цілування руки у священнослужителя і жінки.

В уявленнях багатьох народів сидіння мало прозоро виражений позитивний зміст. Прагнення шанобливо посадити гостя, як і звичка довго сидіти за столом, мають, очевидно, ритуальні джерела. Будь-яка обрядова трапеза припускала довге сидіння, особливо під час поминок, оскільки вважалося, що той, хто першим вийде з-за столу, першим і вмере [8, 257].

Особа з високим соціальним та ритуальним статусом мала сидіти на троні (престолах). Нерухома гордовитість володаря символізувала стійкість і могутність його влади та держави. Зазначеним вимогам відповідали і поза сидіння, тоді як положення стоячи асоціювалося з нестійкістю й невизначеністю статусу людини. Стандартною й дотепер нормативною є манера сидіння у європейців – на підставному сидінні, опустивши вниз ноги.

Спрощеним ментальнісно-забарвленим предметом-сидінням в українців є лава, яка представляє собою дошку або кілька дощок на стояках. На цю лаву сідають, що-небудь кладуть або ставлять. Лави ставилися, як правило, у великій світлиці по боках від покуті й під стінами обабіч столу. Коли гість заходив до хати, його запрошували сідати на лаві до столу, виявляючи особливе шанування. Звідси й відповідні стереотипи переосмислень: "Був на лаві і під лавою" – означало, що людина зазнавала і шани (запрошували як дорогого гостя), і ганьби (валялася п'яною під лавою). Дотримання ж міри у гостюванні фіксувалося народним прислів'ям: "Гість лави не засидить, печі не заложить" [2, 326].

Таким чином, при процесах глобалізації у різних сферах соціально-культурного буття відбувається поглинання національного, всього, що відрізняє здобутки нації від стандартизованої масової культури. Проте українці як самодостатня й самобутня нація цікаві неповторним духовно-ціннісним універсумом, яскравою символікою обрядодій, закладеними традиційною народною культурою, міцним фундаментом якої є гостинність з її народною традицією поважливого ставлення до "іншого", яке проявляється у готовності і бажанні з шаную та любов'ю приймати й пригостити його як гостя. У цій своєрідній матриці українського менталітету формується модель гуманної поведінки окремого індивіда, а також етнокультурного творення соціуму.

Гостинність не піддається однозначному трактуванню, оскільки детермінується складними механізмами соціальної поведінки. До понять, які характеризують феномен гостинності, належать "гість", "хліб", "рушник", "рукоштовання", "поцілунок", "сидіння", "трон" тощо. Категорії гостинності є своєрідною з'єднуючою ланкою між соціальними й духовно-культурними процесами у суспільстві.

Література

1. Варипаєв О. М. Готельний та ресторанный бізнес як складова індустрії гостинності / О. М. Варипаєв, Л.М. Варипаєва // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – Х., 2009. – Вип.2 (10). – С.614–621.
2. Жайворонко В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В.В. Жайворонко. – К.: Довіра, 2006. – С. 326.
3. Кульчицкий С. О суевериях, обычаях, повериях и приметах жителей села Ставучан Хотинского уезда / С. Кульчицкий // Кишиневские епархиальные ведомости. Отд. неофиц., 1873. – № 17. – С. 627–628.
4. Олеарий Адам. Описание путешествия в Московию, в Персию и обратно / Адам Олеарий; Введ., пер., прим. и указ. А. М. Ловягина. – СПб.: Изд. А.С.Суворина, 1906. – (8), XXVIII, 582 с.: ил.; 19 л. ил.; 1 карт.
5. Пономарьов А.П. Українська етнографія: Курс лекцій / А. П. Пономарьов. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.
6. Родионов М. А. Этнокультурные особенности языка жестов у арабов Сирии и Ливана / М.А. Родионов // Этнические стереотипы поведения. – Л.: Наука. Ленинградское отделение, 1985. – С. 243-250.
7. Русавська В. А. Гостинність в українській побутовій культурі XIX ст.: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 17.00.01 "Теорія та історія культури" / В. А. Русавська. – К., 2007. – 19 с.
8. Седакова О. А. Материалы к описанию полесского погребального обряда / О. А. Седакова // Полесский этнолингвистический сборник : Материалы и исследования ; отв. ред. Н.И. Толстой. – М., 1983. – С. 246–262.
9. Словник староукраїнської мови XIV—XV ст.: У 2 т. / Укл.: Д. Г. Гринчишин, У. Я. Єдлінська, В. Л. Карпова, І. М. Керницький, Л. М. Полюга, Р. Й. Керста, М. Л. Худаш; т.1 : А – М (5701 слів) / Ред. тому: Л. Л. Гумецька, І. М. Керницький. – К.: Наукова думка, 1977. – 632 с.
10. Топоров В. Н. Об одном архаичном индоевропейском элементе в древнерусской культуре – SVET – В. Н. Топоров // Языки культуры и проблемы перевода мости. – М.: Наука, 1987. – С. 184-252.
11. Штернберг Л. Я. Семья и род у народов Северо-Восточной Азии / Л.Я. Штерберг. – Л.: Изд-во Ин-та народов Севера ЦИК СССР, 1933. – 187 с.

References

1. Varypaiev O. M. Hotelnyi ta restorannyi biznes yak skladova industrii hostynnosti / O. M. Varypaiev, L.M. Varypaieva // Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh. – Kh., 2009. – Vyp.2 (10). – S.614–621.
2. Zhaivoronok V. V. Znaky ukrainskoi etnokultury: Slovnyk-dovidnyk / V.V. Zhaivoronok. – K.: Dovira, 2006. – S. 326.
3. Kul'chitskii S. O sueveriiakh, obychaiakh, poveriiah i primetakh zhitelei sela Stavuchan Khotinskogo uезда / S. Kul'chitskii // Kishinevskie eparkhial'nye vedomosti. Otd. neofits., 1873. – № 17. – S. 627–628.
4. Olearii Adam. Opisanie puteshestviia v Moskoviiu, v Persiiu i obratno / Adam Olearii; Vved., per., prim. i ukaz. A. M. Loviagina. – SPb.: Izd. A.S.Suvorina, 1906. – (8), XXVIII, 582 s.: il.; 19 l. il.; 1 kart.
5. Ponomarov A.P. Ukrainska etnografiia: Kurs lektsii / A. P. Ponomarov. – K.: Lybid, 1994. – 320 s.
6. Rodionov M. A. Etnokul'turnye osobennosti iazyka zhestov u arabov Sirii i Livana / M.A. Rodionov // Etnicheskie stereotipy povedeniia. – L.: Nauka. Leningradskoe otdelenie, 1985. – S. 243-250.
7. Rusavska V. A. Hostynnist v ukrainskii pobutovii kulturi XIX st.: avtoref. dys... na zdobuttia nauk. stupenia kand. ist. nauk : spets. 17.00.01 "Teoriia ta istoriia kultury" / V. A. Rusavska. – K., 2007. – 19 s.
8. Sedakova O. A. Materialy k opisaniiu poleskogo pogrebal'nogo obriada / O. A. Sedakova // Poleskii etnolingvisticheskii sbornik : Materialy i issledovaniia ; отв. red. N.I. Tolstoi. – M., 1983. – S. 246–262.
9. Slovnyk staroukrainskoi movy XIV—XV st.: U 2 t. / Ukl.: D. H. Hrynchyshyn, U. Ya. Yedlinska, V. L. Karpova, I. M. Kernytskyi, L. M. Poliuha, R. Y. Kersta, M. L. Khudash; t.1 : A – M (5701 sliv) / Red. tomu: L. L. Humetska, I. M. Kernytskyi. – K.: Naukova dumka, 1977. – 632 s.
10. Toporov V. N. Ob odnom arkhaimnom indoevropaiskom elemente v drevnerusskoi kul'ture – SVET – V. N. Toporov // Iazyki kul'tury i problemy perevodi mosti. – M.: Nauka, 1987. – S. 184-252.
11. Shternberg L. Ia. Sem'ia i rod u narodov Severo-Vostochnoi Azii / L.Ia. Shterberg. – L.: Izd-vo In-ta narodov Severa TsIK SSSR, 1933. – 187 s.

УДК 7923 (477)"1943/1944"

Романенко Наталія Олексіївна
здобувач Київського національного
університету культури і мистецтв

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ НА ВИЗВОЛЕНІЙ ВІД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ: 1943–1944 рр.

Стаття присвячена висвітленню діяльності мистецьких осередків у роки визволення українських земель від німецько-фашистських загарбників, а також питанням поновлення роботи українських театрів, реєвакуйованих зі східних регіонів СРСР.

Ключові слова: реєвакуція, визволення, репертуар, український театр.

Романенко Наталья Алексеевна, соискатель Киевского национального университета культуры и искусств

Культурно-творческая жизнь на освобожденной от немецкой оккупации Украине: 1943-1944 гг.

Статья посвящена освещению деятельности художественных центров в годы освобождения украинских земель от немецко-фашистских захватчиков, а также вопросам возобновления работы украинских театров, реэвакуированных из восточных регионов СССР.

Ключевые слова: реэвакуация, освобождение, репертуар, украинский театр.